

Jadwiga GAŁKA, Anna WARYCH-JURAS
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

REGIONALNE UWARUNKOWANIA SUBURBANIZACJI W POLSCE

REGIONAL DETERMINANTS OF SUBURBANIZATION IN POLAND

ABSTRACT: Dynamic grow of peripherally located cities and each suburban areas was identified in Transformation period. Nowadays, suburbanization is dominated processes in Polish cities. The highest outflow of people to suburban areas could be observed in the biggest cities (above 200 thousand of inhabitants), the same processes can be observed in smaller cities as well. Economic and social changes were the main reason of development of suburbanization processes in the Polish cities.

KEY WORDS: suburbanization, migration of population, metropolitan area

Wprowadzenie

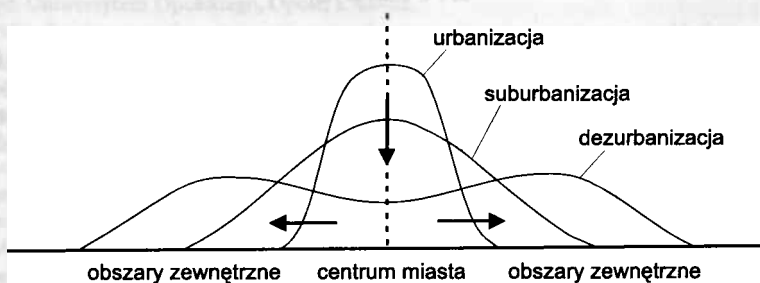
Rozwój procesów suburbanizacji w Polsce nasilił się w czasie przemian ustrojowych pod koniec XX w. Dopiero okres transformacji ustrojowej stał się czynnikiem decydującym o stopniu zaawansowania tego procesu. Głównym powodem rozwoju suburbanizacji było przywrócenie zasad renty gruntowej oraz wzrost motoryzacji.

Z dotychczasowych badań wynika, że suburbanizacja jest procesem wieloaspektowym i niezwykle złożonym, należy więc ją rozpatrywać w kilku wymiarach, m.in. w aspekcie demograficznym, społecznym, ekonomicznym, przestrzenno-funkcyjnym. W zależności od dyscypliny naukowej badacza, który zajmuje się opisem procesu suburbanizacji, różne jej wymiary są w mniejszym lub większym stopniu brane pod uwagę.

W sensie demograficznym definiuje się najczęściej suburbanizację jako proces przemieszczania się ludności z centrów miast na peryferie (Grzeszczak 1996, *Dynamics...* 1981, Leetmaa, Tammaru 2007, Matczak, Szymańska 1997, 1998, Ouředníček 2007, Sýkora, Ouředníček 2007, Słodczyk 2001). Według Staszewskiej i Wdowickiej (2006), zasadniczym przejawem procesów suburbanizacji jest gwałtowny przyrost liczby

ludności w gminach strefy podmiejskiej, przy jednoczesnej depopulacji głównego miasta. W sensie społecznym suburbanizacja oznacza zmiany struktur społecznych oraz wzorców zachowań i stylu życia mieszkańców centralnych dzielnic miast i stref suburbanialnych. W sensie ekonomicznym suburbanizacja może być rozpatrywana jako przenoszenie kapitału z centrum miasta na jego peryferie oraz jako szeroko pojęte zmiany struktur zatrudnienia mieszkańców centrów miast i stref suburbanialnych. Przestrzenne aspekty suburbanizacji najczęściej ujmowane są jako zmiany fizycznej zabudowy i funkcji – kosztem terenów podmiejskich.

W kontekście cyklu rozwoju miejskiego suburbanizacja stanowi jedną z faz cyklu rozwoju miasta (*Urban Europe...* 1982, *Dynamics...* 1981, Słodczyk 2001, Więclaw-Michniewska 2006, Zborowski 2005). Faza ta (por. rysunek 1) odznacza się ubytkiem liczby ludności w centrum miasta, a przyrostem w jego strefie podmiejskiej, co wiąże się z kolei z przesunięciem środka ciężkości procesu urbanizacji poza granice miasta (Grzeszczak 1996, Maik 1997, Słodczyk 2001, Szymańska 2000, 2007, Szymańska, Hołowiecka 2000, Więclaw-Michniewska 2006) (rys. 1).

Rys. 1. Faza suburbanizacji w cyklu rozwoju miasta według L.H. Klaassena i H.J.P. Paelincka 1976

Źródło: J. Słodczyk, *Przestrzeń miasta i jej przeobrażenia*, Uniwersytet Opolski, Opole 2001. Studia i Monografie 298.

Według Van den Berga (*Urban Europe...* 1982) fazę suburbanizacji cechuje w dalszym ciągu rozwój miast i aglomeracji, przy czym najszybszy wzrost występuje w strefach zewnętrznych (w strefie podmiejskiej). Pod względem ekonomicznym następuje rozwój nowych gałęzi przemysłu, wzrasta zatrudnienie w usługach. Z czasem rośnie dochód mieszkańców, którzy w zależności od indywidualnych preferencji oraz fazy cyklu życia jednostki decydują się na zmianę miejsca zamieszkania.

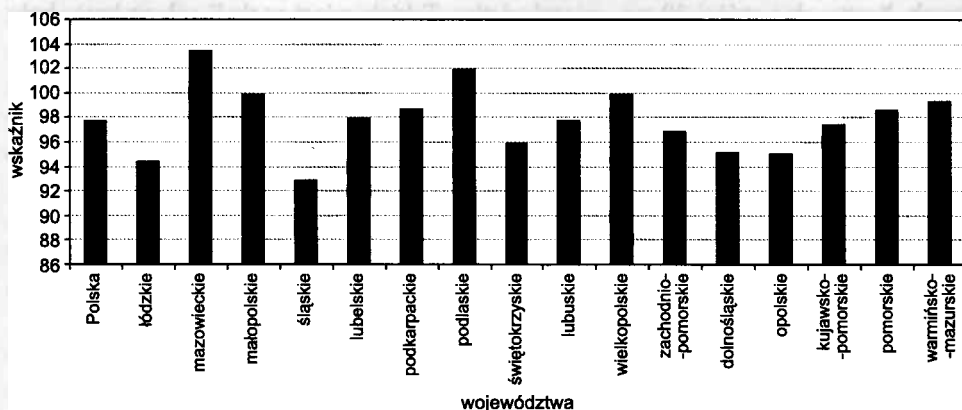
Zakłada się, że suburbanizacja jest procesem wielopłaszczyznowym, a jej badanie należy przeprowadzać w sposób kompleksowy. Niniejsze opracowanie analizujące demograficzny aspekt suburbanizacji stanowi jedynie wycinek badań tego zjawiska.

Celem niniejszego opracowania jest próba określenia dynamiki oraz rozmiarów procesów suburbanizacji w polskich miastach w okresie transformacji systemowej. Aby urzeczywistnić cel, zebrano materiał statystyczny dotyczący liczby wymeldowań i zameldowań z i do miast w układzie gmin, a następnie wykonano szereg map prezentujących to zjawisko. Ramy czasowe badania wyznaczają lata 1995–2007.

Suburbanizacja na tle ruchów migracyjnych w Polsce w okresie transformacji

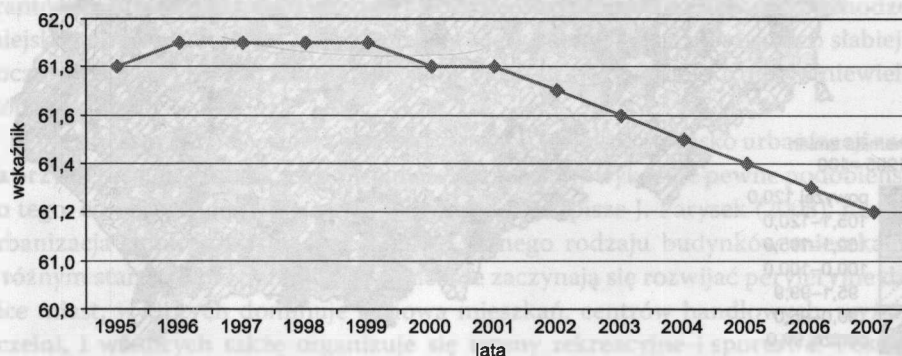
Specyfika rozwoju społeczno-ekonomicznego po drugiej wojnie światowej w tej części Europy spowodowała opóźnienie rozwoju procesów suburbanizacji w Polsce (Korcelli 1995). Polskie miasta weszły w stadium widocznej suburbanizacji dopiero pod koniec XX w., niemal równoległe z zachodzącymi procesami transformacji systemowej.

Dynamika zmian liczby ludności w latach 1995–2007 wykazała niemal we wszystkich województwach ubytek mieszkańców miast (rysunek 2). Jedynie województwo mazowieckie oraz województwo podlaskie zanotowały niewielki wzrost liczby mieszkańców – wskaźnik dynamiki wyniósł tam odpowiednio 103,4 i 101,9. Poziom urbanizacji w Polsce od początku XXI w. stale spadał i w 2007 r. ukształtował się na wysokości 61,2% (rysunek 3).

Rys. 2. Dynamika zmian ludności miejskiej według województw w latach 1995–2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

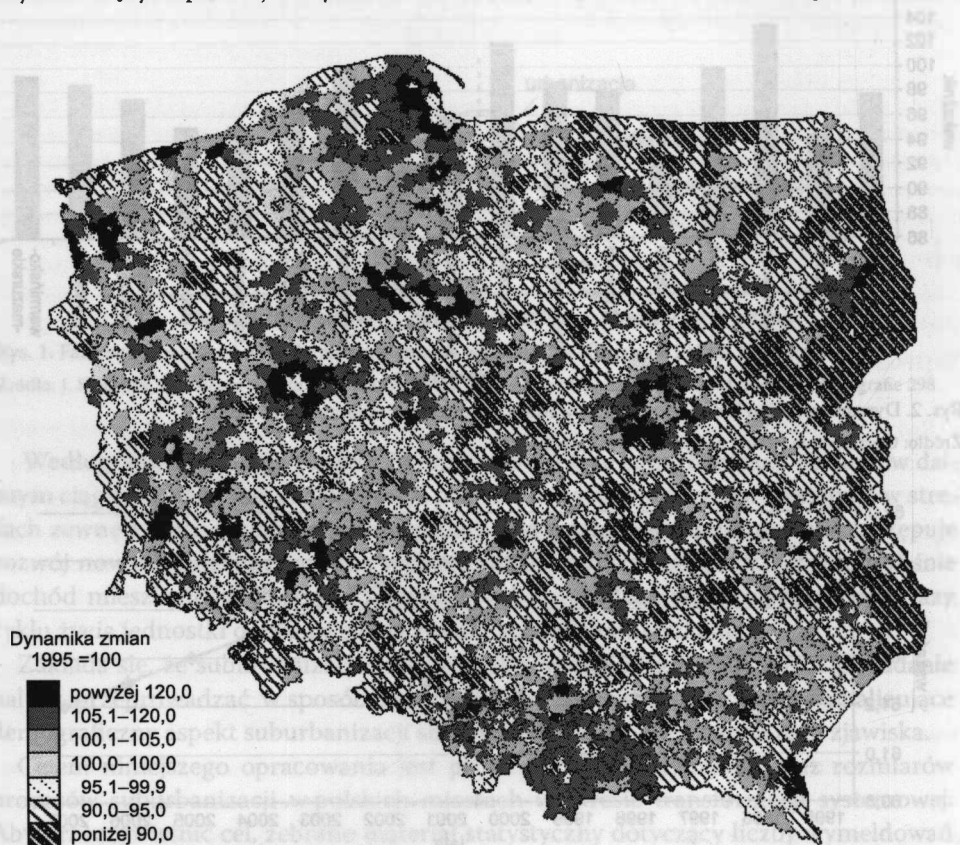
Rys. 3. Wskaźnik urbanizacji w Polsce w latach 1995–2007

Źródło: Jak w rys. 2.

Przeprowadzona analiza ośrodków miejskich w okresie 1995–2007 wykazała, że 68% miast odnotowało spadek ludności. Szczególnie niekorzystną sytuację zaobserwowano w dużych miastach, które zaczęły tracić swoją dominującą pozycję w hierarchii przemieszczeń ludności na rzecz ośrodków mniejszych bądź też gmin silnie zurbanizowanych z bezpośredniego sąsiedztwa.

Obserwowany proces depopulacji dotyczył miast zarówno dużych, jak i średniej wielkości. Dynamika w tych ośrodkach wyniosła około 90%, co oznacza ubytek ludności o 10% w ciągu omawianych 12 lat. Najlepiej pod względem demograficznym wypadają miasta najmniejsze, liczące poniżej 30 tys. mieszkańców (zwłaszcza te będące w strefie oddziaływania dużych miast), wśród których notowany jest niewielki przyrost ludności. W skali całego kraju największy przyrost ludności miejskiej w badanym okresie odnotowano w Piasecznie – ponad 150% (rysunek 4).

Trzeba jednocześnie odnotować fakt, iż największe straty ludności w okresie 1995–2007, przekraczające ponad 20%, odnotowano wśród kategorii ośrodków najmniejszych, liczących poniżej 30 tys. mieszkańców. Takich miast w skali całego kraju było

Rys. 4. Dynamika zmian liczby ludności w Polsce według gmin w latach 1995–2007

Źródło: Jak w rys. 2.

dziewięć (Dziwnów, Nekla, Tyszowce, Krzanowice, Koprzywnica, Tarczyn, Toszek, Prusice, Ryglice). W kategorii miast większych również bardzo wysokie straty ludnościowe w skali kraju, czyli powyżej 20%, odnotowano w dwóch miastach śląskich, tj. w Wodzisławiu Śląskim i Pszczynie. W tym przypadku ubytek ludności był następstwem zmian administracyjnych. Pozostałe mniejsze ośrodki miejskie, usytuowane głównie z dala od większego miasta, lub pełniące funkcję zaplecza dla rolnictwa, także wykazały spadek zaludnienia.

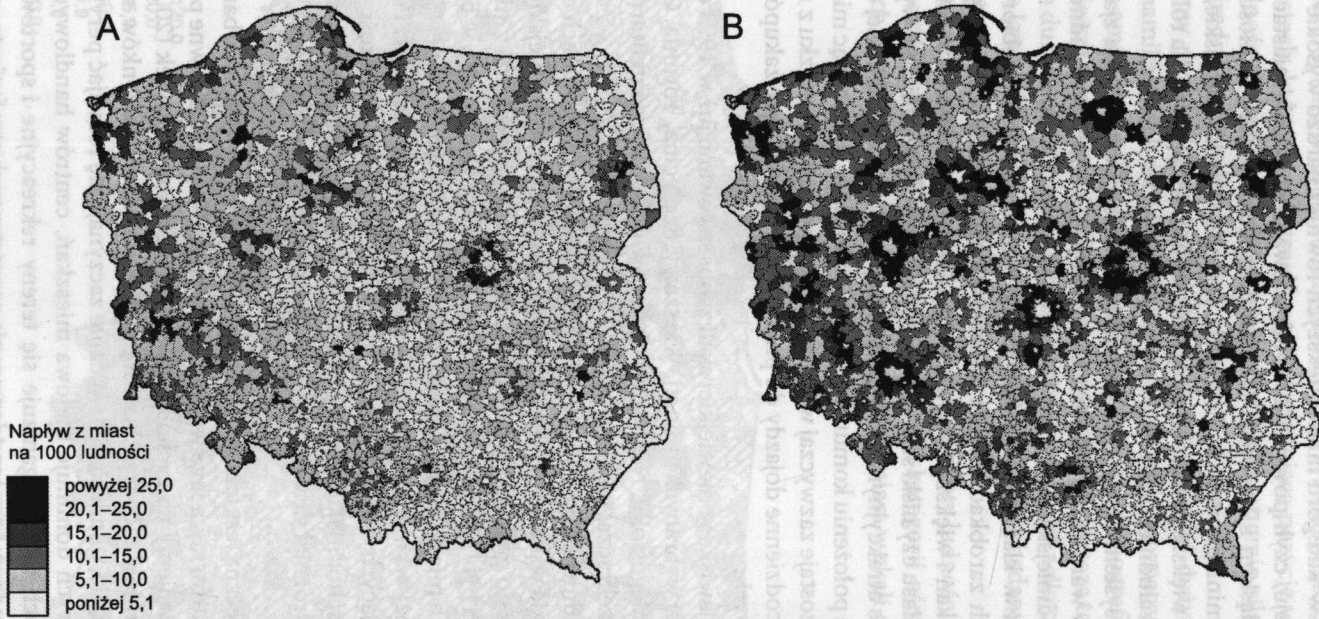
Transformacja systemowa lat dziewięćdziesiątych zapoczątkowała zjawisko suburbanizacji, która w warunkach polskich związana jest z odpływem ludności miejskiej do gmin strefy podmiejskiej.

Tworząca się tzw. klasa średnia (np. kadry wyższe czy przedsiębiorcy), o zdecydowanie wyższych zarobkach, coraz częściej zaczęła poszukiwać nowych, lepszych jakościowo mieszkań i większych powierzchni. Zły stan powietrza w centrach miast, wysoki poziom hałasu czy niski standard mieszkań stały się czynnikami wypychającymi ludność. Wówczas atrakcyjnymi stały się obszary usytuowane w bliskiej odległości od miast i dogodnym położeniu komunikacyjnym. Ludność ta, zmieniając miejsce swojego zamieszkania, pozostaje zazwyczaj w dalszym ciągu w ścisłym związku z miastem centralnym poprzez codzienne dojazdy do pracy, szkół, czy robienie zakupów w licznych centrach handlowych.

Początek tego zjawiska w niewielkiej skali zaobserwowano już w 1995 r. na obszarze strefy podmiejskiej wybranych gmin, tj. Warszawy, Szczecina, Torunia, Gdańska, Zielonej Góry czy Białegostoku. Napływ do obszarów położonych satelitarnie względem tych ośrodków przekraczał niekiedy ponad 15% (rysunek 5).

Znacznie dokładniej zjawisko suburbanizacji uwidacznia się w latach dziewięćdziesiątych przy analizie wskaźnika prezentującego odsetek ludności miejskiej w ogólnym napływie ludności do gmin. Wówczas dla migrantów pochodzących z miast atrakcyjnymi do osiedlenia były gminy leżące zwłaszcza w Polsce zachodniej, w bezpośrednim sąsiedztwie dużych miast, tj. Wrocławia, Poznania, Szczecina, Zielonej Góry. Z innych dużych miast należy wymienić Warszawę, Kraków, Trójmiasto i Łódź. Ponad 60% migrantów napływających do gmin stref podmiejskich stanowiła ludność pochodzenia miejskiego. We wschodniej części Polski procesy suburbanizacji były nieco słabiej widoczne, jednak wyróżniał się tutaj Białystok i jego strefa podmiejska oraz w niewielkim stopniu Lublin.

Rzeczą bezsporną jest fakt, że obserwowane w Polsce zjawisko urbanizacji zaczyna przybierać nowe formy, a jego wymiar przestrzenny wykazuje pewne podobieństwo do tego, co obserwujemy na zachodzie Europy. Jak pisze J. Parysek (2008), nasila się urbanizacja suburbiów, poprzez budowę różnego rodzaju budynków mieszkalnych o różnym standardzie, ponadto dynamicznie zaczynają się rozwijać peryferyjne dzielnice miast, w których dominuje budowa mieszkań, centrów handlowych, wyższych uczelni, i w których także organizuje się tereny rekreacyjne i sportowe. Postępuje intensyfikacja zabudowy i zagospodarowania zewnętrznych stref miasta, a także suburbiów, co zaciera się fizjonomiczna granica pomiędzy miastem a jego strefą

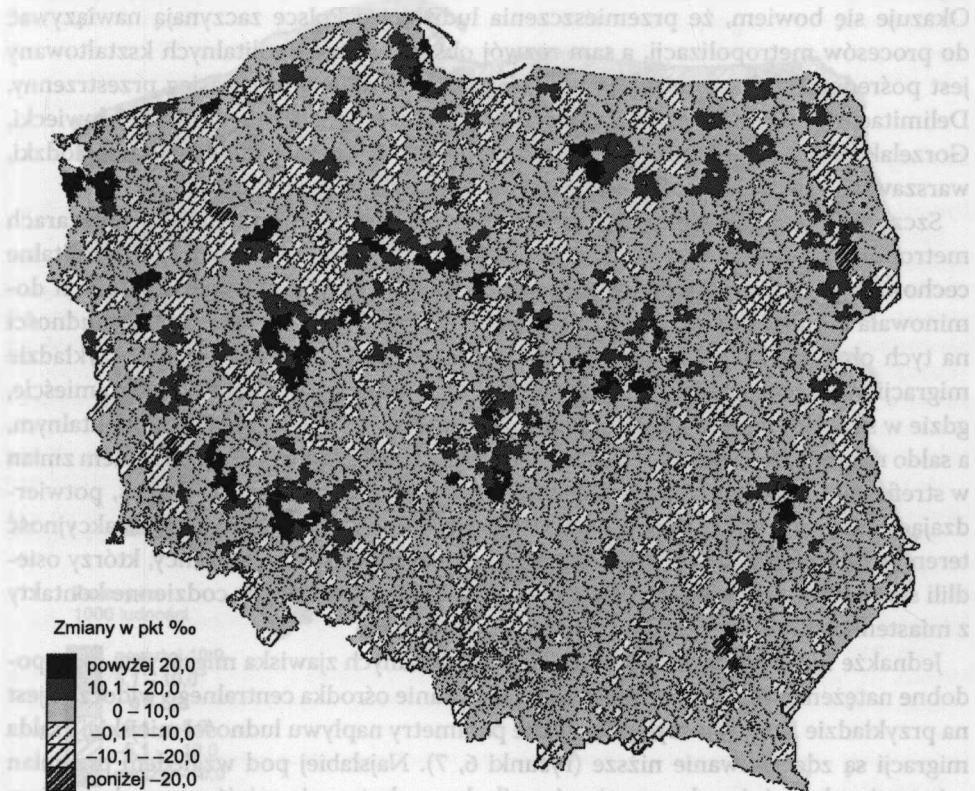
Rys. 5. Napływ ludności z miast według gmin w Polsce w latach 1995 i 2007 (średnie z lat 1995–1996 i 2006–2007)

Źródło: Jak w rys. 2.

zewnątrzną. Dynamiczny rozwój migracji do obszarów peryferyjnych miast i stref podmiejskich nawiązuje po części do zjawiska zwanego urban sprawl, tj. do niekontrolowanego rozlewania się miasta (Litwińska 2008, Zborowski 2005).

Szczegółowa analiza przemieszczeń ludności w latach 1995–2007 wykazała, że największe miasta w Polsce, te liczące powyżej 100 tys. mieszkańców, stanowią jeszcze atrakcyjne miejsce dla migrantów (rysunek 6), średni bowiem wskaźnik napływu do tej kategorii miast wyniósł 9,3%. Niestety, migracyjny bilans ludności odnoszący się do dużych miast okazał się ujemny ze względu na równie wysoki odpływ ludności. Wyjątkiem od tej reguły było zaledwie kilka ośrodków posiadających dodatnie saldo migracji, tj. Warszawa (+4,1%), Kraków (+0,8%) oraz Rzeszów (+0,9%), co skutkowało niewielkim, ale jeszcze dodatnim przyrostem ludności. Potwierdza to fakt, iż miasta duże, pełniące funkcje centralne, stanowią nadal miejsce atrakcyjne pod kątem osadniczym, zwłaszcza dla młodych i dobrze wykształconych osób.

O ile saldo migracji ludności w połowie lat dziewięćdziesiątych było silnie powiązane ze zróżnicowanym rozwojem gospodarczym kraju (Polska A i B), o tyle w 2007 r. znaczą-

Rys. 6. Zmiany napływu ludności z miast według gmin w Polsce w latach 1995–2007 (średnie z lat 1995–1996 i 2006–2007)

Źródło: Jak w rys. 2.

nie wyróżniać się zaczęły pierścienie gmin z dodatnim bilansem ludności zlokalizowane wokół większych ośrodków miejskich w całej Polsce.

Bardziej złożony obraz zjawiska migracji wewnętrznych prezentuje się na terenie gmin województwa śląskiego i opolskiego. Obserwowane w 1995 r. dodatnie saldo migracji zarówno w miastach aglomeracji górnośląskiej, jak i w większości gmin tego województwa (śląskiego) wykazało 12 lat później znaczny ubytek migracyjny ludności. W przypadku aglomeracji śląskiej, wyraźnie dominują przemieszczenia o kierunku miasto – miasto. Można się zastanawiać, czy obszar ten oparł się procesom suburbanizacji, czy też przepływy te nie są widoczne ze względu na fakt silnego zurbanizowania. Równie niekorzystny bilans migracyjny za okres 1995–2007 ujawnił się w gminach województwa opolskiego, które ewidentnie traci ludność w wyniku procesów migracyjnych. Zwarty obszar dwóch województw: śląskiego i opolskiego zdecydowanie niekorzystnie rysuje się na tle całego kraju w zakresie bilansu migracyjnego.

Proces rozwoju demograficznego dużych miast – jak się wydaje – spowolnił na rzecz ośrodków znacznie mniejszych lub gmin ościennych. Ciekawych wniosków dostarczyła analiza zjawiska migracji ludności w odniesieniu do obszarów metropolitalnych. Okazuje się bowiem, że przemieszczenia ludności w Polsce zaczynają nawiązywać do procesów metropolizacji, a sam rozwój obszarów metropolitalnych kształtowany jest pośrednio poprzez migracje ludności, które modelują jego zasięg przestrzenny. Delimitacją obszarów metropolitalnych zajmowali się m.in. Smętkowski, Jałowicki, Gorzelak (2008) i wyróżnili oni 7 takich ośrodków, tj. obszary metropolitalne: łódzki, warszawski, krakowski, poznański, śląski, wrocławski, trójmiejski.

Szczegółowa analiza migracji wewnętrznych w wyżej wymienionych obszarach metropolitalnych ukazała bardzo podobny ich przebieg. Obszary metropolitalne cechowały się najwyższymi w skali kraju wskaźnikami zameldowań, w których dominowała ludność pochodzenia miejskiego, co wpłynęło na wysoki przyrost ludności na tych obszarach. Postępujący proces metropolizacji widoczny jest na przykładzie migracji zwłaszcza w dużych metropoliach, tj. Warszawie, Poznaniu czy Trójmieście, gdzie w szybkim tempie wzrasta wskaźnik zameldowań w obszarze metropolitalnym, a saldo migracji przewyższa 10‰ (tabela 1). Najbardziej widocznym przykładem zmian w strefie metropolitalnej jest wzrastający kierunek migracji miasto – wieś, potwierdzający zdecydowany wzrost procesów suburbanizacji i zwiększającą się atrakcyjność terenów podmiejskich w XXI w. Trzeba zaznaczyć, że nowi mieszkańcy, którzy osiedlili się w otoczeniu wielkich miast, nadal utrzymują intensywne codzienne kontakty z miastem centralnym.

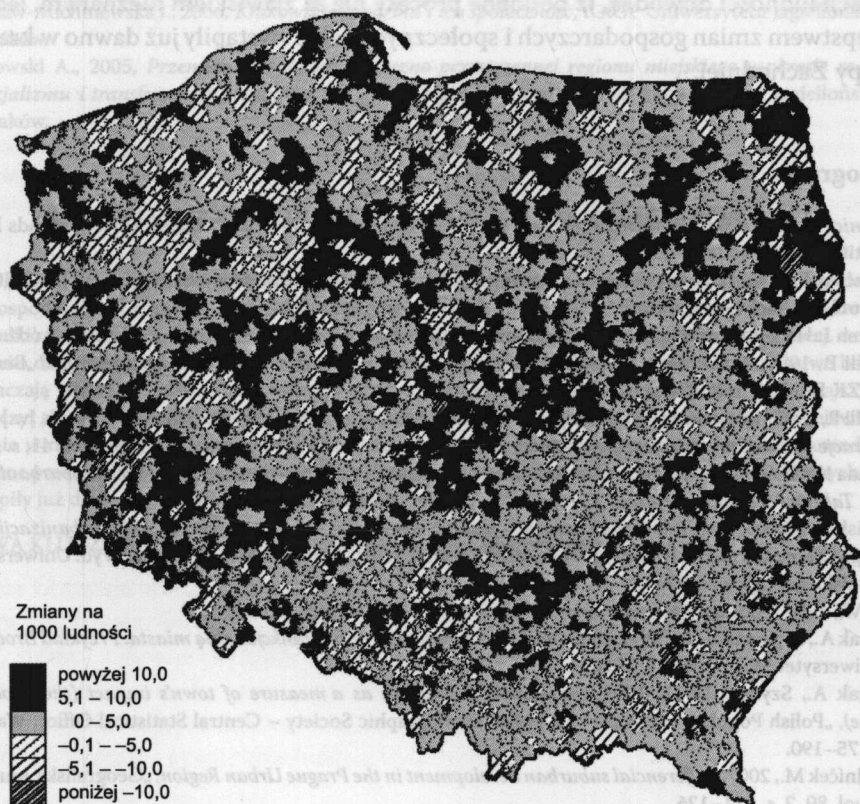
Jednakże nie w każdym z obszarów metropolitalnych zjawiska migracyjne mają podobne natężenie. Znacznie mniejsze oddziaływanie ośrodka centralnego widoczne jest na przykładzie Krakowa czy Łodzi, gdzie parametry napływu ludności miejskiej i salda migracji są zdecydowanie niższe (rysunki 6, 7). Najsłabiej pod względem przemian migracyjnych jawi się aglomeracja górnośląska, cechująca się najniższym wskaźnikiem napływu ludności, a co za tym idzie – również niewielkim saldem migracji, które na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat wykazuje postępującą tendencję spadkową. Śląski obszar

Tabela 1

Migracje w obszarach metropolitalnych

Obszar metropolitalny	Zameldowania ogółem (na 1000 ludności)		Zameldowania z miast (na 1000 ludności)		Saldo migracji ogółem (na 1000 ludności)		Dynamika zmian liczby ludności 1995–2007
	1995	2007	1995	2007	1995	2007	
Łódzki	13,1	21,8	8,9	17,1	2,8	7,2	96,7
Warszawski	19,6	31,5	14,0	23,9	6,9	15,6	118,8
Krakowski	11,8	18,5	7,6	13,3	3,6	8,1	104,8
Poznański	15,3	28,6	9,9	21,5	2,5	13,4	115,0
Śląski	10,7	14,8	7,7	12,0	1,8	1,2	94,1
Wrocławski	12,8	23,2	7,5	17,6	0,0	7,6	105,2
Trójmiejski	15,8	28,3	11,2	22,0	3,3	10,8	116,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 7. Zmiany salda migracji ludności według gmin w Polsce w latach 1995–2007 (średnie z lat 1995–1996 i 2006–2007)

Źródło: Jak w rys. 2.

metropolitalny, charakteryzujący się najwyższym w kraju wskaźnikiem urbanizacji, traci ludność, a procesy suburbanizacji są w nim słabo widoczne. Być może ludność tego obszaru poszukuje terenów typowo rolniczych, położonych z dala od wielkich ośrodków przemysłowych. Należy wspomnieć o tzw. migracjach rentierskich, w ramach których ludność Górnego Śląska osiedla się na obszarach Beskidu Niskiego i Żywieckiego.

Podsumowanie

Dynamiczny w Polsce progres obszarów peryferyjnych miast i ich stref podmiejskich, zapoczątkowany transformacją ustrojową, jest wyrazem procesu rozwoju miast, a suburbanizacja najprawdopodobniej jest obecnie dominującą jego formą w naszym kraju. Obserwowany odpływ ludności miejskiej do stref podmiejskich najszybciej zaznaczył się w ośrodkach największych (liczących ponad 200 tys. mieszkańców), a zaczyna przejawiać się obecnie w miastach średniej wielkości. Przedstawione zmiany w zakresie migracji ludności dowodzą, iż podobne procesy nie są zjawiskiem nieznanym, lecz są następstwem zmian gospodarczych i społecznych, jakie wystąpiły już dawno w krajach Europy Zachodniej.

Bibliografia

- Dynamics of Urban Development*, 1981, red. L.H. Klasseen, W.T. Molle, J.H.P. Paelinck, Netherlands Econ. Instit., Gower, Rotterdam.
- Grzeszczak J., 1996, *Tendencje konurbanizacyjne w krajach Europy Zachodniej*, IGiPZ PAN, Wyd. Continuo, Wrocław, Prace Geograficzne 167.
- Klasseen L.H., 1988, *Myśl i praktyka ekonomiczna a przestrzeń*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Korcelli P., 1995, *Aglomeracje miejskie w latach 90. Powolny wzrost, umiarkowana polaryzacja*, „Biuletyn KPZK PAN” nr 169, Warszawa, s. 43–58.
- Korcelli P., 1997, *Warszawa i aglomeracja warszawska: tendencje, perspektywy, zagrożenia rozwoju*, [w:] *Aglomeracje miejskie w procesie transformacji*, red. P. Korcelli, „Zeszyty Naukowe IGiPZ PAN” nr 41, s. 5–12.
- Leetmaa K., Tammaru T., 2007, *Suburbanization in countries in Transition: Destinations of suburbanizes in the Tallinn Metropolitan Area*, „Geografiska Annaler” B, vol. 89, 2, s. 127–146.
- Litwińska E., 2008, *Zjawisko urban sprawl – jeden z wymiarów współczesnych procesów urbanizacji*, [w:] *Współczesne kierunki i wymiary procesów urbanizacji*, red. J. Stodczyk, M. Śmigiełska, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 27–48.
- Maik W., 1997, *Podstawy geografii miast*, Uniwersytet M. Kopernika, Toruń.
- Matczak A., Szymańska D., 1997, *Studia nad strukturą przestrzenno-funkcjonalną miasta. Przykład Brodnica*, Uniwersytet M. Kopernika, Toruń.
- Matczak A., Szymańska D., 1998, *Permanent migrations as a measure of town's impact (the Brodnica case)*, „Polish Population Review” 13, Polish Demographic Society – Central Statistical Office, Warsaw, s. 175–190.
- Oufedniček M., 2007, *Differential suburban development in the Prague Urban Region*, „Geografiska Annaler” B, vol. 89, 2, s. 111–126.
- Parysek J., 2008, *Urbanizacja i jej niektóre współczesne idee, koncepcje i modele planowania rozwoju miast*, [w:] *Współczesne kierunki i wymiary procesów urbanizacji*, red. J. Stodczyk, M. Śmigiełska, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 11–26.

- Słodczyk J., 2001, *Przestrzeń miasta i jej przeobrażenia*, Uniwersytet Opolski, Opole. Studia i Monografie 298.
- Smętkowski M., Jałowiecki B., Gorzelak G., 2008, *Obszary metropolitalne w Polsce: Problemy rozwojowe i delimitacja*, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych (EUROREG), Uniwersytet Warszawski, Warszawa. Raporty i Analizy EUROREG 1.
- Staszewska S., Wdowicka M., 2006, *Rozwój budownictwa jednorodzinnego w strefie podmiejskiej Poznania jako przejaw suburbanizacji*, [w:] *Przemiany przestrzeni miast i stref podmiejskich*, red. J. Słodczyk, R. Szafranek, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 141–151.
- Sykora L., Oufedniček M., 2007, *Sprawling post-communist metropolis: Commercial and residential suburbanization in Prague and Brno, the Czech Republic*, [w:] *Employment decocentration in European Metropolitan Areas*, red. E. Razin i in., Springer, s. 209–233.
- Szymańska D., 2000, *The Scale of Impact Exerted by Bydgoszcz and Toruń in the Scope of Permanent Migration and its Role in the suburbanization Process*, „Polish Population Review” 17, Polish Demographic Society – Central Statistical Office, Warsaw, s. 128–136.
- Szymańska D., 2007, *Urbanizacja na świecie*, PWN, Warszawa.
- Szymańska D., Hołowiecka B., 2000, *Ruch wędrowkowy ludności i jego zasięg oddziaływania na przykładzie miasta Bydgoszczy i Torunia*, [w:] *Procesy i formy ruchliwości przestrzennej ludności w okresie przemian ustrojowych*, red. D. Szymańska, Toruń, Uniwersytet M. Kopernika, s. 217–227.
- Urban Europe, A Study of Growth and Decline*, 1982, oprac. Van den Berg i in., Pergamon Press, Oxford.
- Więclaw-Michniewska J., 2006, *Krakowskie suburbia i ich społeczność*, IGiGP Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Zborowski A., 2005, *Przemiany struktury społeczno-przestrzennej regionu miejskiego w okresie realnego socjalizmu i transformacji ustrojowej (na przykładzie Krakowa)*, IGiGP Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

REGIONALNE UWARUNKOWANIA SUBURBANIZACJI W POLSCE

ABSTRAKT: Rozwój procesów suburbanizacji zachodzi łącznie z trwającymi w Polsce zmianami społecznymi i gospodarczymi, a migracje ludności są barometrem tych zmian. Opracowanie stanowi próbę określenia dynamiki rozwoju procesów suburbanizacji w polskich miastach w okresie transformacji ustrojowej. Analizie poddano dane statystyczne dotyczące ruchu migracyjnego ludności według gmin. Ramy czasowe badania wyznaczają lata 1995–2007. Obserwowany odpływ ludności miejskiej do strefy podmiejskiej najszybciej zaznaczył się w ośrodkach największych (liczących ponad 200 tys. mieszkańców) i zaczyna przejawiać się obecnie w miastach średniej wielkości. Przedstawione zmiany w zakresie migracji ludności dowodzą, iż podobne procesy nie są zjawiskiem nieznanym, lecz następstwem zmian gospodarczych i społecznych, jakie wystąpiły już dawno w krajach Europy Zachodniej.

SŁOWA KLUCZOWE: suburbanizacja, migracje ludności, obszary metropolitalne